

Anarhistička sinteza

Voljin

1924

Pod "anarhističkom sintezom" podrazumijeva se tendencija koja se danas razvija u okrilju slobodarskog pokreta, a nastoji pomiriti i "sintetizirati" različite idejne struje koje ovaj pokret dijele na različite, međusobno manje ili više neprijateljski nastrojene frakcije. U biti, radi se o tome da se do određene mjere u skladnu, uređenu, dovršenu cjelinu ujedine i anarhističke teorije i anarhistički pokreti. Kažem do određene mjere jer, naravno, anarhistička misao nikada ne bi ni mogla, niti smjela postati kruta, nepromjenjiva, i prestati se razvijati. Mora ostati agilna, živa, bogata idejama i tendencijama. Međutim, živost ne mora značiti zbrku. A, s druge strane, između mirovanja i nestalnosti, postoji sredina. Anarhistička sinteza nastoji točno odrediti, utvrditi i dosegnuti upravo tu sredinu.

Potreba za takvim ujedinjenjem, za takvom sintezom osjećala se osobito za vrijeme revolucije u Rusiji 1917. godine. U odnosu na ostale političke i društvene struje, za vrijeme Ruske revolucije anarhizam se, materijalno već vrlo slab (malo boraca, nedostatna propagandna sredstva itd.), pokazao još slabijim jer su ga razdirale unutarnje borbe. Anarhosindikalisti se nisu željeli složiti s anarhokomunistima, a i jedni i drugi su se istovremeno suprotstavljali individualistima (da i ne govorimo o ostalim tendencijama).

Ovakvo stanje boljelo je neke drugove različitih tendencija. Kada ih je boljševička vlada nakon progona na koncu izbacila iz velike Rusije, neki od ovih drugova otišli su se boriti u Ukrajinu, gdje su političke prilike bile povoljnije i gdje su, u dogovoru s ostalim ukrajinskim drugovima, odlučili stvoriti jedinstven anarhistički pokret, sa svih strana regrutirajući ozbiljne i aktivne borce, bez obzira na tendenciju. Pokret je odmah dobio izuzetnu širinu i snagu. Da bi se konačno konsolidirao i afirmirao, nedostajala mu je samo jedna stvar: stanovito teorijsko utemeljenje.

Znajući da sam odlučan protivnik pogubnih prepirki između različitih struja anarhizma, znajući da, kao i oni, smatram da ih je neophodno pomiriti, neki drugovi došli su me potražiti u jednom malom gradu u središnjoj Rusiji i predložili su mi da dođem u Ukrajinu i sudjelujem u stvaranju jednog jedinstvenog pokreta, da mu pružim teorijski temelj i razvijem tu teoriju u slobodarskom tisku.

Prihvatio sam prijedlog. U studenome 1918. godine, pokrenut je ujedinjeni anarhistički pokret Ukrajine. Osnovano je više grupa i one su poslale svoje delegate na prvu, osnivačku skupštinu koja je stvorila Ukrajinsku anarhističku konfederaciju, Nabat (zvono za uzbunu). Ova skupština razradila je i jednoglasno usvojila Deklaraciju koja je objavila temeljna načela ovog novog tijela. Odlučeno je da će ova kratka deklaracija o načelima ubrzo biti proširena, upotpunjena i pojašnjena u anarhističkom tisku i taj teorijski rad nisu zaustavili olujni događaji. Konfederacija Nabat trebala je podržavati stalne i rasplamsale borbe, ali su je ubrzo "likvidirale" boljševičke vlasti organizirane u Ukrajini. Pored nekoliko novinskih članaka, Deklaracija prve skupštine Nabata bila je i ostatak jedinog pokazatelja postojanja tendencije za ujedinjavanjem (ili "sintetiziranjem") ruskog anarhističkog pokreta.

Osim Deklaracije, svi ozbiljni anarhisti kojima je cilj ujediniti pokret, trebali bi prihvatiti ove tri ključne ideje:

- 1) Konačno prihvaćanje načela sindikalizma, koji pokazuje pravu metodu socijalne revolucije;
- 2) Konačno prihvaćanje načela (slobodarskog) komunizma, koji postavlja temelje za organiziranje novog društva u nastajanju;
- 3) Konačno prihvaćanje načela individualizma; potpuna emancipacija i sreća pojedinca pravi su cilj socijalne revolucije i novog društva.

U razvijanju ovih ideja, Deklaracija nastoji jasno definirati ideju “socijalne revolucije” i uništiti tendenciju nekih slobodara koji anarhiju pokušavaju prilagoditi takozvanom “prijelaznom razdoblju”.

Kada smo ovo rekli, umjesto da ponavljamo argumente Deklaracije, radije ćemo razviti argumente teorije sinteze.

Prvo pitanje koje treba riješiti je sljedeće:

Je li postojanje različitih, neprijateljskih anarhističkih struja koje se međusobno natječu pozitivno ili negativno? Pogoduje li raspadanje anarhističke ideje i pokretâ na različite, suprotstavljene tendencije uspjehu anarhističke misli ili mu je prepreka? Ako se smatra da mu pogoduje, onda je svaka rasprava beskorisna. S druge strane, ako se smatra štetnim, trebat će iz toga izvesti nužne zaključke.

Na prvo pitanje odgovorimo ovako:

U početku, kada je anarhistička ideja još bila slabo razvijena, zbrkana, bilo je prirodno i korisno analizirati je sa svih strana, raščlaniti je, dubinski ispitati sve njezine sastavne dijelove, usporediti ih, suprotstaviti itd. I to je i učinjeno. Anarhizam je rastavljen na različite sastavnice (ili struje) i tako je cjelina, suviše općenita i nejasna, raščlanjena, što je pomoglo da se ovaj zbir sastavnica temeljito i dubinski prouči. Tada je ovo raščlanjivanje anarhističke ideje bilo pozitivno. Različite osobe zainteresirale su se za različite anarhističke struje; i dijelovi i cjelina dobili su na snazi i jasnoći. Ali, upravo zbog toga, jednom kada je ovo prvo razdoblje došlo kraju, jednom kada su ispitani svi sastavni dijelovi anarhističke misli (komunizam, individualizam, sindikalizam), trebalo je misliti na rekonstrukciju, sa svim ovim sastavnicama, ali dobro razrađenim, organske cjeline iz koje su potekle. Nakon temeljite analize, trebalo se (svjesno) vratiti blagotvornoj sintezi.

Jedna zanimljiva činjenica: na potrebu za tim nije se ponovno pomislilo. Osobe koje bi se zainteresirale za neki sastavni dio anarhizma, na kraju su bi ga zamijenile (za cjelinu, op. prev.) Prirodno, ubrzo su zapale u neslogu i na koncu u sukob s onima koji su se na isti način odnosili prema ostalim dijelovima istine kao cjeline. Umjesto da se posvete ideji spajanja raspršenih sastavnica (koje, kada ih se svaku uzme zasebno, nisu osobito upotrebljive) u organsku cjelinu, anarhisti se se dugi niz godina bavili jalovom zadaćom ogorčenog suprotstavljanja svojih “struja”. Svatko je “svoju” struju, “svoj” dio, smatrao jedinom istinom i strastveno se borio protiv pristalica ostalih struja. Tako se u slobodarskim redovima pojavila sitničavost obilježena sljepilom i neprijateljstvom, i nastavlja se i danas i treba je smatrati štetnom za normalan razvoj anarhističke misli.

Naš zaključak je jasan. Podjela anarhističke ideje na različite struje odigrala je svoju ulogu i od nje više nema nikakve koristi. Sada usporava pokret, uzrokuje mu ogromne štete i više mu ne nudi – ne može mu ponuditi – ništa pozitivno. Prvo razdoblje – u kojem se anarhizam u svojoj zadaći tek tražio, oblikovao i neizbježno dijelio na frakcije – završeno je. Vrijeme je da se krene dalje.

Ako je raspršenost anarhizma trenutno negativna, štetna činjenica, tome treba pokušati stati na kraj. Treba obnoviti njegovu cjelovitost, ujediniti njegove raštrkane dijelove, svjesno pronaći i rekonstruirati napuštenu sintezu.

Potom se javlja drugo pitanje: Je li ova sinteza danas moguća? Nije li to utopija? Može li joj se pružiti određena teorijska osnovica?

Odgovaramo: da. Savršeno je moguća jedna sinteza anarhizma, ili, ako vam je draže, jedan “sintetički” anarhizam je moguć. I nikako nije utopija. U njegovu korist govore čvrsti teorijski razlozi. Zabilježimo ukratko neke od ovih razloga, one najvažnije, u njihovom logičkom slijedu:

Ako anarhizam teži za životom, ako vjeruje u bolju budućnost, ako želi postati organski i stalan dio života i jedna od njegovih djelatnih, plodnih, stvaralačkih snaga, onda se treba pokušati što više približiti životu, njegovoj biti, njegovoj konačnoj istini. Njegovi ideološki temelji trebaju se što više slagati s temeljima života. Naravno, jasno je, da se osnovne ideje anarhizma nađu u neskladu s istinskom osnovicom života i razvitka, anarhizam ne bi mogao biti vitalan. No, što je život? Bi li se, na neki način, moglo definirati i formulirati njegovu bit, utvrditi njegova svojstva? Da, to je moguće.

Sasvim sigurno se ne radi o znanstvenoj formuli života – takva formula ne postoji – nego o jednoj manje ili više čistoj i točnoj definiciji njegove vidljive, opipljive i spoznatljive biti. U ovom kontekstu, život je, prije svega, jedna velika sinteza: velika i složena, organska i originalna cjelina mnoštva raznolikih dijelova.

Život je jedna sinteza. Što su, onda, bit i originalnost ove sinteze? Bit života je u tome što se najveća moguća raznovrsnost njegovih dijelova – koji su, osim toga, u stalnoj mijeni – u isto vrijeme nalazi u stanovitom, i također stalnom, jedinstvu, ili bolje, u stanovitoj ravnoteži. Bit života, bit njegove uzvišene sinteze, stalna je težnja prema ravnoteži, i stalno je ostvarivanje, od najveće raznolikosti njegovih dijelova i od njihove vječne promjene, određene ravnoteže (napomenimo da ideju ravnoteže određenih elemenata kao biofizičku bit života potvrđuju znanstveni fizikalno-kemijski eksperimenti).

Život je jedna sinteza. Život (svemir, priroda) je jedna ravnoteža (jedna vrsta jedinstva) u raznolikosti i promjeni (ili, ako vam je tako draže, raznolikost i promjena u ravnoteži) Prema tome, ako anarhizam želi ići ukorak sa životom, ako želi biti jedan od njegovih organskih dijelova, ako mu ne želi biti oprečan, nego se s njim uskladiti i istinski uspjeti, i on će trebati, bez da se odrekne raznolikosti i stalne promjene, ostvariti i zadržati ravnotežu, sintezu, jedinstvo.

Međutim, nije dovoljno ustvrditi da anarhizam može biti sintetičan: on to mora biti. Anarhistička sinteza nije samo moguća, nije samo poželjna: ona je nužna. Čuvanjem žive raznovrsnosti svojih sastavnih dijelova, izbjegavanjem mirovanja, prihvaćanjem promjene – tih osnovnih predujeta svoje vitalnosti – anarhizam istovremeno mora tragati za ravnotežom u ovoj raznovrsnosti i ovoj promjeni.

Raznolikost i promjena bez ravnoteže znače kaos. Ravnoteža bez raznolikosti i promjene znači mirovanje, smrt. Raznolikost i promjena u ravnoteži znače životnu sintezu. Anarhizam mora biti raznolik, promjenjiv i istovremeno, uravnotežen, sintetičan, jedinstven. U suprotnom, neće biti vitalan.

Napokon, primijetimo da je prava bit životne raznolikosti i mijene upravo stvaralaštvo, što znači stalno stvaranje novih sastavnica, njihovih novih veza, novih promjena, jedne nove ravnoteže. Život je stvaralačka raznolikost.

Život je ravnoteža u jednom stalnom stvaranju. Stoga, nijedan anarhist ne bi mogao ustvrditi da je “njegova” struja jedina i nepromjenjiva istina, i da su sve ostale tendencije unutar anarhizma apsurdne. Upravo suprotno, apsurdno je da se netko tko je anarhist dade zaplesti u ograničenost jedne jedine male “istine”, one vlastite, i da time zaboravi veliku i pravu istinu života koja je stalno stvaranje novih oblika, novih cjelina, jedne sinteze koja se neprestano obnavlja.

Životna sinteza ne miruje: ona stalno stvara, mijenja svoje dijelove i njihove uzajamne odnose.

Na područjima koja su mu dostupna, anarhizam namjerava sudjelovati u stvaralačkim činovima života. Zbog toga, unutar okvira koji mu zadaje njegova ideja, mora biti širokogrudan, tolerantan, sintetičan, stvaralački pokret.

Anarhist treba pažljivo, pronicljivo promatrati sve ozbiljne dijelove slobodarske misli i pokretâ. Umjesto da u žurbi prihvati samo jedan od njegovih sastavnih dijelova, treba nastojati pronaći ravnotežu i sintezu svih danih sastavnica. Povrh toga, treba stalno raščlanjivati i provjeravati tu sintezu, uspoređujući je sa sastavnim dijelovima života, a s ciljem da je s njim uvijek savršeno uskladi.

Doista, život ne miruje, on se mijenja. Posljedično, uloga i međusobni odnosi različitih sastavnica anarhističke sinteze neće uvijek biti isti: u više slučajeva, jedan od njezinih sastavnih dijelova bit će potrebno naglasiti, poduprijeti, pogurati podjednako kao i neki drugi.

Evo nekoliko riječi o konkretnom ostvarenju sinteze:

Nikada ne treba zaboraviti provedbu revolucije, jer stvaranje novih životnih oblika neće biti posao nas, izoliranih ili pak ideološki grupiranih anarhista, nego širokih narodnih masa koje će izvršiti ovu silnu zadaću rušenja i stvaranja. U provođenju ove zadaće naša uloga će se ograničiti na poticanje ovog vrenja/previranja, na savjetovanje i pružanje primjera. Što se tiče načina na koji će se odviti taj proces, možemo ga samo otprilike procijeniti. Nema smisla prepirati se oko detalja, umjesto da se zajedničkim naporima pripremimo za budućnost.

Još manje smisla ima svesti svu neizmjenjnost života, revolucije, budućeg stvaranja, na sitnice i ništavne sporove. Pred velikim zadaćama koje nas očekuju, smiješno je i sramotno baviti se tim glupostima. Slobodari bi se trebali ujediniti na temelju anarhističke sinteze. Trebat će stvoriti ujedinjen, cjelovit, snažan anarhistički pokret. Dok ga ne stvore, bit će na margini života.

U kojim konkretnim oblicima možemo zamisliti pomirenje i ujedinjenje anarhista, a potom, stvaranje ujedinjenog slobodarskog pokreta?

Prije svega, trebamo naglasiti da ovo ujedinjenje ne zamišljamo kao mehanički skup anarhista različitih tendencija u neku vrstu šarenog kampa u kojem svatko nepopustljivo drži svoju stranu. Takvo ujedinjenje ne bi bilo sinteza, nego kaos. Naravno, jednostavno prijateljsko zbližavanje anarhista različitih tendencija i više tolerancije u njihovim odnosima (prekid žestoke polemike, surađivanje na anarhističkim izdanjima, sudjelovanje u istim radnim tijelima, itd.) bilo bi velik korak naprijed u odnosu na ono što se trenutno događa u slobodarskim redovima. No, to približavanje i tu toleranciju smatramo samo prvim korakom prema stvaranju istinske anarhističke sinteze jednog ujedinjenog slobodarskog pokreta. Naša ideja sinteze i ujedinjenja ide mnogo dalje. Ima u planu nešto mnogo fundamentalnije, mnogo više "organsko".

Vjerujemo da bi se ujedinjenje anarhista i slobodarskog pokreta trebalo odvijati istovremeno u sljedeća dva smjera:

Odmah treba započeti teorijski rad koji bi pomirio, povezao i sintetizirao naše na prvi pogled heterogene ideje. U različitim strujama anarhizma neophodno je pronaći i formulirati, s jedne strane, sve što se može smatrati pogrešnim, sve što se ne slaže s istinom života i što treba odbaciti; a s druge strane, sve što treba potvrditi kao ispravno, vrijedno, i što treba prihvatiti. Nadalje, sve te ispravne i vrijedne dijelove treba povezati i od njih stvoriti sintetičku cjelinu. Zbližavanje anarhista različitih tendencija i njihovo uzajamno toleriranje bit će veoma važni kao prvi, presudan korak, prije svega za ovaj prvi, pripremni zadatak. I, na koncu, ovu sintetičku cjelinu će svi ozbiljni i aktivni anarhistički borci trebati prihvatiti kao temelj za oblikovanje jednog ujedinjenog slobodarskog tijela, i time će se njegovi članovi slagati sa svim bitnim i općeprihvaćenim tezama. Već smo naveli konkretan primjer jednog takvog tijela: to je konfederacija Nabat u Ukrajini. Onome što smo već rekli ovdje dodajmo i da to što su svi članovi Nabata prihvatili određene zajedničke teze, drugove različitih tendencija nije sprječavalo u tome da, u svojem djelovanju i propagandi, podupiru ponajprije one ideje koje su ih zanimale. Tako su se neki (sindikalisti)

bavili prije svega problemima koji se odnose na metode za organiziranje revolucije; drugi (komunisti) su se radije zanimali za ekonomsku osnovicu novog društva; treći (individualisti) su osobito naglašavali potrebe, pravu vrijednost i težnje pojedinca. Ali obavezan uvjet za učlanjenje u Nabat bilo je prihvaćanje ovih triju sastavnica kao neizostavnih dijelova cjeline, i odricanje od neprijateljstva između različitih tendencija. Borci su bili "organski" povezani jer su svi prihvaćali jedan niz osnovnih teza. Tako mi zamišljamo konkretno ujedinjenje anarhista na temelju jedne teorijski zasnovane sinteze slobodarskih ideja.

Istovremeno sa spomenutim teorijskim radom, bit će potrebno stvoriti organizaciju ujedinjenu na temelju sintetički shvaćenog anarhizma.

Za kraj, ponovno naglasimo da ni u kojem slučaju ne odustajemo od različitosti ideja i struja u okrilju anarhizma. Ali ima raznolikosti i raznolikosti. Upravo ova koja trenutno postoji u našim redovima nije dobra i kaotična je. Njezino postojanje smatramo vrlo ozbiljnim nedostatkom. Mišljenja smo da će raznovrsnost naših ideja moći biti i bit će napredna i plodna samo u okrilju jednog zajedničkog pokreta, jednog ujedinjenog tijela, izgrađenog na temelju općih teza koje prihvaćaju svi njegovi članovi i na temelju težnje prema jednoj sintezi.

Samo u atmosferi zajedničkog nagnuća, samo u potrazi za tome odgovarajućim tezama i samo s njihovim prihvaćanjem će naše težnje, naše rasprave i naša razilaženja imati vrijednost, biti korisni i plodonosni.

Upravo se to dogodilo u Nabatu. Što se tiče sporova i polemika između malih grupa istomišljenika, od kojih svaka propovijeda "svoju" jedinu isitinu, one neće dovesti do ničega osim do nastavljanja trenutnog kaosa, do ničega osim do beskrajnih unutarnjih borbi i stagnacije pokreta.

Potrebno je raspravljati, ali ulažući trud u nalaženje plodonosnog jedinstva, a ne u to da se ostalima pod svaku cijenu nametne "vlastita" istina. Rasprava prve vrste vodi prema istini, dok druga vodi samo prema neprijateljstvu, ispraznim razmiricama i neuspjehu.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Voljin
Anarhistička sinteza
1924

Sa španjolskoga prevela: Ana Štambuk. Izvor prevoda: anarhizam.hr

anarhisticka-biblioteka.net